

IN MEMORIAM / IN MEMORIAM

MARIJAN KRAŠ (IVANEC, 30. 4. 1940. – VARAŽDIN, 11. 7. 2023.)

U utorak, 11. 7. 2023. godine, napustio nas je dugogodišnji ravnatelj u miru Gradske knjižnice i čitaonice „Metel Ožegović“ Varaždin, viši knjižničar, intelektualac i kulturni djelatnik, pisac, kolega, prijatelj, suprug i djed, profesor Marijan Kraš. Rođen je u Kraševcu, u Ivancu 1940. godine, gdje je završio osnovnu školu. Školovanje je nastavio u varaždinskoj Gimnaziji. Studirao je na Pedagoškoj akademiji u Čakovcu te na Pedagoškom fakultetu u Osijeku, gdje je uz bibliotekarstvo, diplomirao hrvatski jezik i književnost.

U knjižničarstvo se zaljubio kao mlad čovjek i te se ljubavi nije odrekao cijeloga života. Uz brižan odnos prema svojoj obitelji, ljepota, idejnost, osobna i društvena korist pisane riječi, miris i tekstura knjige postat će i ostati okosnica njegova života. Na nju će se naslanjati i s njom se prožimati interes i ljubav prema drugim umjetnostima, glazbi, kazalištu, slikarstvu, fotografiji, čineći svoj život sadržajnim i smislenim.

Mladenačka inficiranost pisanom riječju i knjižničarstvom odredila je ne samo njegov izbor studija već i njegovo životno usmjerenje.

Profesionalni put započeo je u svom rodnom Ivancu, u kojem je krajem 1962. godine postao voditelj Narodne knjižnice i čitaonice Ivanec, u kojoj je u kratkom razdoblju stvorio osnovne uvjete za rad, uveo UDK, povećao fond i broj članova.

U varaždinskoj knjižnici, koja tada djeluje pod imenom Gradska knjižnica i čitaonica Sloboda, zaposlio se prvi put 1968. godine kao viši knjižničar, prema nekadašnjem stručnom nazivlju. Vrijeme će pokazati da će ona postati njegov „drugi dom“. U nju je ponovno došao, i to kao direktor, od 1978. do 1983. godine, naslijedivši dugogodišnju voditeljicu, gospođu Vandu Milčetić, o kojoj je uvijek govorio s posebnim uvažavanjem.

Njegov interes i mar prema očuvanju i sistematizaciji knjižnične građe vidljiv je već od samoga početka njegova bavljenja strukom. Dolaskom u varaždinsku knjižnicu sustavno se posvetio radu na stvaranju Zavičajne zbirke i popisivanju članaka iz znanstvenih i stručnih časopisa. Istovremeno je aktivno sudjelovao u radu strukovnih udruga, objavljivao radove u stručnim publikacijama i sudjelovao s referatima na skupštinama i savjetovanjima.

U Upravne odbore Hrvatskog bibliotekarskog društva, odnosno Sekcije za narodne knjižnice izabran je 1973. godine. Sedamdesetih godina pisao je i objavljivao priloge za *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* i časopis *Knjiga i čitaoci*, u kojemu je član uređivačkog savjeta.

Kao autora, urednika i suurednika tema iz područja knjižničarstva nalazimo ga u brojnim stručnim publikacijama, godišnjacima i zbornicima, i to se neka-ko podrazumijeva samo po sebi, to je bio njegov životni poziv. Međutim, među inima, njegove ćemo tekstove pronaći i u časopisima i publikacijama kao što su *Plavi vjesnik*, *Foto-kino revija*, *Bagdala*, *Gesta*, *Naše planine* i *Bilogorski planinar*, *Telegram*, *Godišnjak Gradskog muzeja Varaždin*, *Encyclopaedia moderna*, *Muzeologija*.

Tijekom svog radnog vijeka kolega Kraš zalagao se za unaprjeđivanje i razvoj knjižničarske struke, njezino osuvremenjivanje, sustavnost te stručno usavršavanje knjižničara. Na takvom je tragu djelovao i kao predsjednik Društva bibliotekara Zajednice općina Varaždin od 1979. do 1981. godine te je na njegovu inicijativu u Varaždinu 1981. godine održana 23. skupština Hrvatskog bibliotekarskog društva kojoj je prisustvovalo 200 predstavnika iz svih knjižnica Hrvatske. Stvaranje jedinstvenog „bibliotečno-informacijskog sistema“ i povezivanje knjižnica s drugim izvorima podataka u vrijeme kad su računala u knjižnicama bila gotovo nepoznata, glavne su teme Skupštine na kojoj je kolega Kraš održao izlaganje pod nazivom: „Narodne biblioteke Zajednice općina Varaždin i njihova preobrazba u bibliotečno-informacijske centre“. Iste godine, u znaku proslave 800. godišnjice prvog pisanog spomena Grada, pristupa temeljitom uređenju Odjela za odrasle Gradske knjižnice, s novim prostorima za Čitaonicu dnevnog tiska i Zavičajnu zbirku.

Svoj prvi mandat završio je 1983. godine, kada se zaposlio kao tajnik Samoupravne interesne zajednice za kulturu Općine Varaždin, u kojoj su do izražaja došle njegove organizacijske sposobnosti koje je primijenio radeći istovremeno i kao tajnik Organizacijskog odbora Varaždinskih baroknih večeri, za koje je uređivao programska izdanja.

U svoj se „drugi dom“ vratio ponovno kao ravnatelj 1992. godine, i tu je dužnost obavljao do umirovljenja 2008. godine. Velikim društvenim promjenama i primjeni novih tehnologija u 90-im godinama 20. stoljeća prilagođavao se brzo i učinkovito, s velikim profesionalizmom i ozbiljnošću, spremno učeći od drugih, primjenjujući nova rješenja u ustanovi koja mu je data na upravljanje.

Ubrzo nakon dolaska organizirao je obnovu i uređenje ulaznog prostora Knjižnice, stavljajući u središte osnivača prve narodne čitaonice u sjevernoj Hrvatskoj, Metela Ožegovića i njegov Poziv za osnivanje Društva narodnog od 15. siječnja 1838. godine. Nastavio je adaptaciju i sanaciju prostora slobodnog pristupa i spremišta knjiga, studijske čitaonice i obrade knjiga. Uz računalni program Metelwin,

uvodena je elektronska zaštita knjiga i osuvremenjen je vizualni identitet Knjižnice. Temeljita obnova i proširenje uslijedilo je na Odjelu za djecu, koji se povezuje sa središnjim računalom bežičnim putem, što je bio prvi takav primjer u narodnim knjižnicama. Uz stalnu brigu za unaprjeđivanje djelatnosti i rada djelatnika, kontinuirano je stvarao uvjete za suvremeno poslovanje i smještaj građe. Njegovo poimanje knjižničarstva dovelo je do razvoja i iznimnog statusa Gradske knjižnice i čitaonice „Metel Ožegović“ Varaždin. Za njegova je upravljanja Knjižnica sačuvala i unaprijedila ugled koji je u hrvatskoj knjižničarskoj zajednici stekla u prethodnim desetljećima, obilježivši jedno razdoblje hrvatskog knjižničarstva, posebice narodnih knjižnica.

Zaslужan je za očuvanje književne i kulturne baštine zavičajnih pjesnika Gustava Krkleca i Zvonka Milkovića, odvjetnika i pisca Brune Županića te glazbenog pedagoga Marijana Zuberera, čije se ostavštine čuvaju u Gradskoj knjižnici Varaždin.

Inicirao je i objavljivanje *Vodiča* o svim knjižnicama u Varaždinskoj županiji 1997. godine te dvaju *Godišnjaka* Gradske knjižnice. U prvom, izdanom 1995. godine, objavljeni su radovi o povijesnom razvoju Gradske knjižnice uz radove sa Znanstvenog kolokvija posvećenog 100. obljetnici smrti Metela Ožegovića, organiziranog u suradnji Knjižnice i Zavoda za znanstveni rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Nakon Međunarodnog savjetovanja „Knjižnice europskih gradova 21. stoljeća“, organiziranog 1998. godine, prilikom obilježavanja 160. godišnjice osnivanja Ilirske čitaonice izašao je i drugi broj *Godišnjaka* s radovima sudionika.

Posebno istaknuto poglavlje u njegovom spisateljskom i uredničkom radu, kao i u životu, predstavlja njegov ivanečki kraj i „njegova“ gora Ivanščica. Plod tog rada jest monografija *Ivanec: Prilozi povijesti Ivanca do 1940.: u čast 600-te obljetnice prvog spomena Ivanca*. Niz godina uređivao je i *Ivanečki kalendar*, koji je i pokrenuo ranih sedamdesetih godina. Priredio je i uredio i niz publikacija: *Pavica i Otokar Hrazdira*, 2002., *Ivanščica, Ivonjščica, Ivanjčica*, 2003., *Lovčevi zapisi Hinka Blumsteina*, 2004., pisao priloge za *Ivanečku škrinjicu* i sakupljao podatke za *Ivanečku bibliografiju*, na kojoj je vrijedno radio godinama i koja obuhvaća više od 3000 bibliografskih jedinica.

S istim žarom s kojim se odnosio prema rodnom kraju, odnosio se i prema gradu u kojem se razvijao i sazrio osobno i profesionalno, gradu Varaždinu. Odužio mu se na najbolji mogući način, brigom za njegovu ostavštinu i za njegov duhovni i kulturni razvoj i napredak. Upravljajući i proaktivno sudjelujući u radu dvaju gradskih kulturnih ikona, Gradske knjižnice i Varaždinskih baroknih večeri, i istovremeno surađujući s Kazalištem, Zavodom HAZU, Državnim arhivom i drugim institucijama, kolega Kraš održavao je postojeće i kreirao nove sadržaje i vrijednosti.

Kao i nekadašnji bibliotekari, smatrao je da knjižnica treba biti kulturno žarište svoje sredine i da se njezin voditelj treba profilirati i kao javni i kulturni djelatnik. Osim radova i povijesnih pregleda koje je objavljivao u stručnim publikacijama, zbornicima i Radovima Zavoda za znanstveni rad Varaždin, pisao je i o književnom naslijeđu Varaždina, pa je priredio naslov *Iz starog Varaždina Zvonka Milkovića* 1979. godine, s likovnom opremom Gorana Merkaša, i antologiju varaždinske proze pod naslovom *Dragi stari Varaždin* objavljenu 2007. godine.

Suradivao je i prijateljevao s brojnim poznatim književnicima, književnim povjesničarima i kritičarima, urednicima i tiskarima, kompozitorima, dirigentima i glazbenicima, glumcima i redateljima, slikarima, kiparima i galeristima, profesorima i predavačima, kao i s političarima, nastojeći književnim večerima i proslavama obljetnica dati ugođaj tradicionalnog srednjoeuropskog kulturnog kruga.

Marijan Kraš dobitnik je brojnih priznanja i nagrada. Za dugogodišnji stručni i istraživački rad promoviran je 2000. godine u zvanje višeg knjižničara. Hrvatsko knjižničarsko društvo dodijelilo mu je 2004. godine najveće priznanje u knjižničarskoj profesiji, Kukuljevićevu povelju. Odlikovan je Redom hrvatskog pletera i Spomenicom domovinske zahvalnosti, a za životno djelo dobio je nagradu Grb Grada Ivanca 2016. godine. Nakon umirovljenja nastavio je pisati i stvarati, posvetivši se Bibliografiji Ivanca i Ivančana.

Svima nama koji smo imali priliku i čast raditi i suradivati s njim, ostat će u sjećanju njegov nepresušni radni i životni elan, želja za istraživanjem i stvaranjem, kao i ljubav prema kulturnoj ostavštini i prirodi u kojoj je pronalazio nepresušnu inspiraciju i snagu. Ostajemo vječno zahvalni što je svoje znanje, iskustvo i vrijeme dijelio s nama, svojim kolegama i prijateljima.

Andreja Toljan
andreja-4@net.hr
Željani Čeč
zeljan.cec@knjiznica-vz.hr